

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра гуманітарних і соціальних дисциплін

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ**
Гуманітарно-педагогічний факультет

**ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД «ЛУГАНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА»**
Навчально-науковий інститут філології і журналістики
Кафедра східної філології і перекладу

БЕРДЯНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет філології та соціальних комунікацій

«МОВА І МІЖКУЛЬТУРНА КОМУНІКАЦІЯ: ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА»

**ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ
V ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ**

**21 БЕРЕЗНЯ 2024 Р.
М. ПОЛТАВА**

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра гуманітарних і соціальних дисциплін**

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ
Гуманітарно-педагогічний факультет**

**ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД «ЛУГАНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА»
Навчально-науковий інститут філології і журналістики
Кафедра східної філології і перекладу**

**БЕРДЯНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет філології та соціальних комунікацій**

«МОВА І МІЖКУЛЬТУРНА КОМУНІКАЦІЯ: ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА»

**ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ
V ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ**

**21 БЕРЕЗНЯ 2024 Р.
М. ПОЛТАВА**

Редакційна колегія:

Шаравара Тамара – проректор з науково-педагогічної роботи і перспективного розвитку Полтавського державного аграрного університету, доктор історичних наук, професор, голова редакційної колегії

Сизоненко Наталія – завідувач кафедри гуманітарних і соціальних дисциплін Полтавського державного аграрного університету, кандидат філологічних наук, доцент

Дедушно Алла – доцент кафедри гуманітарних і соціальних дисциплін Полтавського державного аграрного університету, кандидат філологічних наук, доцент

Красота Олена – доцент кафедри гуманітарних і соціальних дисциплін Полтавського державного аграрного університету, кандидат економічних наук, доцент

Купар Майя – старший викладач кафедри гуманітарних і соціальних дисциплін Полтавського державного аграрного університету

Матвієнко Леся – доцент кафедри гуманітарних і соціальних дисциплін Полтавського державного аграрного університету, кандидат педагогічних наук

Мокляк Оксана – доцент кафедри гуманітарних і соціальних дисциплін Полтавського державного аграрного університету, кандидат філологічних наук, доцент

Назаренко Марина – старший викладач кафедри гуманітарних і соціальних дисциплін Полтавського державного аграрного університету

Савенкова Олена – старший викладач кафедри гуманітарних і соціальних дисциплін Полтавського державного аграрного університету

Затверджено до друку вченою радою факультету обліку та фінансів Полтавського державного аграрного університету (протокол № 7 від 20.03.2024 р.).

**УДК 81 : Мова і міжкультурна комунікація: теорія та практика : зб.
008 : 316.74 матеріалів V Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Полтава,
М 74 21 березня 2024 р.). Полтава : ПДАУ, 2024. 309 с.**

До збірника ввійшли тези доповідей докторів, кандидатів наук, викладачів, докторантів, аспірантів, студентів, подані до організаційного комітету V Всеукраїнської науково-практичної конференції «Мова і міжкультурна комунікація: теорія та практика».

У збірнику висвітлено актуальні проблеми репрезентації національно-мовної картини світу; діалогу національних культур (лінгвокультурологічний, лінгвокогнітивний, етнолінгвістичний та літературознавчий аспекти); соціокультурної та психологічної парадигми міжкультурного спілкування, теорії та практики перекладу в контексті міжкультурної комунікації; представлено інноваційні технології викладання української та іноземних мов.

Для науковців, викладачів закладів вищої освіти, аспірантів, докторантів, здобувачів вищої освіти ступенів вищої освіти бакалавр, магістр.

Тексти доповідей публікуються в авторській редакції. За науковий зміст і якість поданих матеріалів, наведені факти та статистичні дані відповідають автори, а також наукові керівники (для студентів та аспірантів).

© ПДАУ, 2024

© Автори статей, 2024

ЗМІСТ

НАЦІОНАЛЬНО-МОВНІ КАРТИНИ СВІТУ: ВЕРБАЛЬНА Й НЕВЕРБАЛЬНА РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ

Бабак Антон <i>Науковий керівник – Сизоненко Наталія</i> НІКНЕЙМ ЯК ОСНОВНИЙ ЗАСІБ САМОПРЕЗЕНТАЦІЇ ВІРТУАЛЬНОЇ ОСОБИСТОСТІ В ІНТЕРНЕТ-КОМУНІКАЦІЇ: СТРУКТУРНИЙ АСПЕКТ	12
Браїлко Іванна <i>Науковий керівник – Обручникова Олена</i> ГОДОНІМИ БАРСЕЛОНИ ЯК СКЛАДНИК КУЛЬТУРНО-ІСТОРИЧНОГО ЛАНДШАФТУ МІСТА	15
Volovyk Larysa BESONDERHEITEN DER ÜBERSETZUNG DEUTSCHER INFINITIVKONSTRUKTIONEN	18
Воскобойник Валентина, Купар Майя СТИЛІСТИЧНІ ЗАСОБИ АНГЛОМОВНИХ РЕКЛАМНИХ ТЕКСТІВ	21
Дедушно Алла, Шаравара Тамара ЛІНГВОФУНКЦІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТ ВИСЛОВЛЮВАНЬ-ПОБАЖАНЬ	25
Залужна Ольга, Ковтонюк Аміна ПОТЕНЦІАЛ ДОСЛІДЖЕННЯ ЕМОЦІЙНО-ОЦІННОЇ ЛЕКСИКИ В СУЧАСНОМУ АНГЛІЙСЬКОМОВНОМУ МЕДІАДИСКУРСІ (НА МАТЕРІАЛІ ВІДЕОБЛОГІВ ЛЕДІ КОЛІН КЕМПБЕЛ)	28
Кисла Наталія, Коркішко Вероніка ДЕМІНУТИВИ ЯК ЗАСІБ ЕКСПРЕСІЇ У КАЗЦІ «ЗОЛОТА БДЖІЛКА» (З КНИГИ ДАРИ КОРНІЙ «ЧАРІВНІ ІСТОТИ УКРАЇНСЬКОГО МІФУ. ДОМАШНІ ДУХИ»)	32
Ліпич Вікторія ЛІНГВІСТИЧНІ ПАРАМЕТРИ ІНТЕРНЕТ-КОМУНІКАЦІЇ	35
Лотоцька Ганна НЕОЛОГІЗМИ, УТВОРЕНІ ШЛЯХОМ СЛОВОСКЛАДАННЯ, В ГАЗЕТНОМУ ТА ІНТЕРНЕТ-ДИСКУРСАХ	38
Луцьова Тетяна КОНЦЕПТ ІНОЗЕМНИЙ/FOREIGN ЯК ЗАСІБ КОНСТРУЮВАННЯ ЕКФРАСТИЧНОЇ І МЕТАЕКФРАСТИЧНОЇ РЕПРЕЗЕНТАЦІЙ ТВОРЧОСТІ ФЕЛІКСА ВАЛЛОТТОНА В ЕСЕ ДЖУЛІАНА БАРНСА	43

Монастирська Єлизавета <i>Науковий керівник – Дедушно Алла</i>	47
ОРАТОРСЬКІ НАВИЧКИ В ДІЯЛЬНОСТІ ФІЛОЛОГА-ПЕРЕКЛАДАЧА	
Приходченко Олександра	50
СПІВВІДНОШЕННЯ ЕМОТИВНОЇ, ОЦІННОЇ, ЕКСПРЕСИВНОЇ ТА МОДАЛЬНОЇ ФУНКЦІЙ МОВИ	
Приходько Ганна	55
ДОСЛІДЖЕННЯ ПОЛІТИЧНОГО ДИСКУРСУ В СУЧАСНІЙ ЛІНГВІСТИЦІ	
Рожков Юрій	59
ЛІНГВОКОГНІТИВНИЙ АСПЕКТ ДОСЛІДЖЕННЯ ТЕРМІНОЛОГІЇ	
Рябуха Анастасія	63
<i>Науковий керівник – Дедушно Алла</i>	
ПРАГМАТИЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ВИСЛОВЛЮВАНЬ-ВІТАНЬ В АНГЛІЙСЬКІЙ ТА УКРАЇНСЬКІЙ МОВАХ	
Tahiltseva Yanina	67
COLOUR LEXEMES REPRESENTATION IN PLANT NAMES	
Чеботарь Аліна	69
<i>Науковий керівник – Красота Олена</i>	
РІВЕНЬ ВОЛОДІННЯ АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ В УКРАЇНІ: ОЦІНКА ДИНАМІКИ	
Якубовська Марія, Даньшова Валентина	73
ЕКЗИСТЕНЦІЙНИЙ ІНТЕЛЕКТ ЯК ОСНОВА ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАЦІЇ ЛЮДИНИ І СВІТУ: НА ПРИКЛАДІ ТВОРЧОСТІ ПИСЬМЕННИКА-ВОЇНА АРТУРА ДРОНЯ	
ДІАЛОГ НАЦІОНАЛЬНИХ КУЛЬТУР: ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ, ЛІНГВОКОГНІТИВНИЙ, ЕТНОЛІНГВІСТИЧНИЙ ТА ЛІТЕРАТУРОЗНАВЧИЙ АСПЕКТИ	
Браїлко Юлія, Семенова Євгенія	78
ОПРИЯВНЕННЯ ПОСТАТІ Г. СКОВОРОДИ В ПАРАТЕКСТОВИХ СТРУКТУРАХ ПОЕМИ ГАННИ ЧУБАЧ «СПИЙМАНА СВІТОМ»	
Грош Антон	82
<i>Науковий керівник – Тарасова Наталія</i>	
КОНЦЕПЦІЯ ЛЮДИНИ У ТВОРЧОСТІ ЕРНЕСТА ХЕМІНГВЕЯ	
Данилюк Людмила	87
ДО ПРОБЛЕМИ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ В СУЧАСНОМУ СВІТІ	
Кондратьєва Олена	90
ПРОФЕСІЙНА ПЕДАГОГІЧНА ПІДГОТОВКА МАБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ У КОНТЕКСТІ ДІАЛОГУ КУЛЬТУР	

СИНТАКСИЧНІ ЗАСОБИ ЕКСПРЕСИВНОСТІ (НА МАТЕРІАЛІ УКРАЇНСЬКИХ НАУКОВИХ СТАТЕЙ ІЗ ПСИХОЛОГІЇ)

Сизоненко Наталія,
кандидат філологічних наук,
доцент, завідувач кафедри гуманітарних і соціальних дисциплін
Полтавського державного аграрного університету
м. Полтава, Україна
nataliia.syzonenko@pdaa.edu.ua
<https://orcid.org/0000-0000-0000-0000>

На різних етапах створення наукового тексту – аналітико-синтетична обробка інформації, формування наукової концепції, наукове її доведення і, зрештою, писемна/усна форма її репрезентації – відбувається тісна взаємодія понятійного, логічного та емоційно-експресивного складників у цій інтелектуальній діяльності.

Визначаючи експресивність як додаткову властивість наукового тексту, сучасні дослідники (М. Баган [1], І. Холявко [5], Є. Чайковська [6] та ін.) виокремлюють такі її функції: прагматична, впливова, апелятивна, комунікативна. Окремі науковці, зокрема І. Завальнюк [2], О. Калита [3], виокремлюють афективну функцію, що, на нашу думку, пов'язана радше з емотивністю, аніж з експресивністю. Останню розуміємо як інтелектуальний намір адресанта посилити перлокутивний ефект висловлювання і в такий спосіб вплинути на адресата.

Мета розвідки – виокремити й проаналізувати синтаксичні засоби експресивності наукового тексту. Матеріалом дослідження слугували наукові статті фахового видання «Психологічний часопис» [4].

У досліджуваному корпусі наукових текстів можемо виокремити такі синтаксичні засоби експресивності: питальні речення, парантетичні конструкції (вставні і вставлені), парцельовані речення, приєднувальні конструкції, повтори.

Як правило, питальні речення є внутрішньою ознакою науково-

популярного підстилю наукового стилю, проте й у власне науковому підстилі вони є органічними компонентами, які створюють ефект діалогічності мовлення, привертають і утримують увагу адресата, спонукають читача до спільної інтелектуальної роботи й пошуку істини, як, наприклад: *«Але до чого тут «психологія страху?»», «Чим пояснити отриманий результат?»», «Але чи важливе у цьому випадку теперішнє відчуття задоволення/незадоволення життям?»*.

У лінгвістиці склалося розуміння вставних конструкцій як репрезентантів суб'єктивно-модальних значень, а вставлених – об'єктивного змісту. Часто вживаними є модальні слова, якими послуговуються науковці для вираження самопрезентації, відмежування «свого» тексту від «чужого» (*на нашу думку, ми переконані, вважаємо, що...*), ставлення до повідомлюваної інформації (*на жаль, може, мабуть*), актуалізації її для адресата (*головно*), формування траєкторії упорядкування й сприйняття висловлювання (*з одного боку.... з іншого...; по-перше... по-друге... по-третьє...; тож*): *«Науковці досліджують ступінь та структуру розповсюдженості синдрому гіперактивності поміж першокласників з метою, **головно**, психопрофілактики»*.

Вставлені конструкції, маючи ознаки відносної самостійності стосовно висловлюваної інформації, покликані акцентувати додатковий зміст повідомлення як у формі конкретизації (*результату життя (життєвого шляху)...*; *поняття в значній мірі суб'єктивне (комусь для відчуття задоволення потрібно мінімум, іншій людині – все й одразу)...*); принагідного зауваження (*задоволення.... від зробленого (хоча, не робити чогось, утримуватися від дії – може принести не менше задоволення)...*); унаочнення результатів емпіричного дослідження (*у переважній більшості підгруп існує сильний прямий зв'язок (більше 0,6 балів)...*; *мають менш сформоване комбінаторне мислення (високий рівень його розвитку властивий лише 10% дошкільників)...*); представлення нових концепцій і

аналогій (*переживання страху є таким психічним феноменом (історія могла б назвати його «інструментом» обмеження соціальних свобод*)...). У фахових текстах з психології приєднання вставлених конструкцій до базового речення відбувається переважно в інтерпозиції, що не змінює фактичний зміст самого повідомлення, натомість виражає додаткові значення.

Спостерігаємо в досліджуваному корпусі текстів використання парцельованих конструкцій, які посилюють експресивність наукового тексту, динамізують його, створюють певну градацію, актуалізують кожен парцелят. За допомогою частини складносурядного речення із протиставленням досягається ефект поглиблення інформації, як, наприклад: *«Розум, переходячи межі спроможности пізнання, незалежно від будь-якого досвіду й утворює поняття та ідеї. І це вже не пізнання, а мислення, які треба чітко розрізняти»*. Перенесення акценту на частину висловлювання, яке деталізує інформацію базового речення у формі категоричного заперечення, посилює його експресивне навантаження: *«Адже спочатку треба розгорнути страхітливую картину, а потім вже залякувати нею. Аж ніяк не навпаки»*.

Нерідко автори вдаються до застосування приєднувальних конструкцій, основна мета яких – виділити суттєві, визначальні частини висловлювання: *«У дітей з сімей з авторитарним та авторитетним стилями виховання показники загальної шкільної тривожності вищі, аніж у дітей з сімей з ліберальним та індіферентним стилями виховання (табл. 3). При цьому діти з інтелектуальними порушеннями мають менш сформоване комбінаторне мислення...»*; *«... суб'єктивні цінності є засобом переробки інформації. І ще: саме через феномен суб'єктивної оцінки, який фундує собою виникнення в нашій психіці інших фундаментальних психічних феноменів – бажання та вмотивованості...»*.

Для привернення уваги читачів до певного факту, інформації, яка розглядається в іншому смисловому ключі, використовуються повтори:

«**Ставлення** має три компоненти – когнітивний, емоційний і поведінковий (Павлик, 2017). **Ставлення** до світових змін відбиває те, що людина думає стосовно глобалізаційних процесів у світі, що вона відчуває, як викладає цю інформацію, яку стратегію дій пропонує, щоб адаптуватися до світових змін».

Здійснене дослідження дає змогу стверджувати, що експресивізація наукового тексту є його іманентною властивістю. Серед поширених засобів експресивності, якими послуговуються науковці в галузі психології, – питальні речення, парантетичні, парцельовані і приєднувальні конструкції, повтори. Їхня мета різна: самовираження суб'єкта мовлення, надання висловлюванню виразності, акцентування уваги на певних смислових центрах наукового тексту, додаткових значеннях, поглиблення інформації тощо.

Джерела та література

1. Баган М. П. Експресивність сучасного українськомовного наукового дискурсу: межі можливого. *MESSENGER of Kyiv National Linguistic University. Series Philology*. 2017. 20 (1). С. 9–17.
2. Завальнюк І. Експресивний синтаксис прози Михайла Стельмаха. *Українська мова*. 2012. № 3. С. 39–47.
3. Калита О. М. Синтаксичні структури з експресивним компонентом у науковому тексті Івана Огієнка. *Іван Огієнко і сучасна наука та освіта XII*. 2015. С. 133–138.
4. Психологічний часопис. URL: <https://apsijournal.com/index.php/psyjournal/issue/view/66>
5. Холявко І. В. Засоби експресивності в українських мовознавчих наукових статтях. *Львівський філологічний часопис*. 2020. № 8. С. 185–190.
6. Чайковська Є. Ю. Поняття «емотивність» та «експресивність» у мові науки. *Лінгвістика XXI століття: нові дослідження і перспективи*. Київ : Логос, 2012. С. 279–287.